

december 2014

Informatiekaart

VN-verdrag

TransitieBureau
Wmo

Deze informatiekaart is bedoeld om u in te lichten over het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (verder: VN-verdrag Handicap) en wat dit Verdrag voor u als gemeente gaat betekenen. U kunt hierin lezen wat er wél van u verwacht wordt en wat niet. De informatiekaart bevat verder een aantal voorbeelden uit de huidige praktijk.

Aanleiding en achtergrond

Ratificatie

Het VN-verdrag Handicap wordt naar verwachting in 2015 geratificeerd. Dat betekent dat het Verdrag vanaf dat moment geldt in Nederland en de inhoud van het Verdrag van toepassing is op de nationale rechtsorde. Het Verdrag roept geen nieuwe rechten in het leven, maar geeft een verdere uitwerking van de bestaande mensenrechten en verplichtingen uit andere mensenrechtenverdragen. Het doel van dit Verdrag is onder meer dat personen met een handicap al bestaande mensenrechten effectief en op voet van gelijkheid met anderen kunnen uitoefenen.

De volledige tekst van het Verdrag vindt u hier: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/03/18/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap.html>

Inhoud van het Verdrag

Het Verdrag is van toepassing op alle soorten handicaps die mensen kunnen beperken in het meedoen in de samenleving. Zowel fysieke, psychische als verstandelijke beperkingen. Het Verdrag beslaat zeer veel terreinen die van belang zijn voor mensen met een handicap. Denk aan arbeid, onderwijs, verkeer en vervoer, zorg, ondersteuning, cultuur en horeca.

Centraal in het Verdrag staat het bevorderen van inclusie en participatie van mensen met een handicap, een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen. Een inclusieve samenleving waarin onder andere non-discriminatie, gelijke kansen, toegankelijkheid en respect voor inherente waardigheid en persoonlijke autonomie algemene beginselen zijn. Een inclusieve samenleving is niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. Het is een geleidelijk proces waar betrokkenheid van iedereen voor nodig is; een transformatieproces in de gehele samenleving.

Op de terreinen die in het Verdrag beschreven zijn, is in Nederland al veel geregeld. Op veel van deze terreinen hebben ook gemeenten taken. Dat betekent dat het Verdrag ook op het beleid van gemeenten van toepassing is en gemeenten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het transformatieproces.

Werking van het Verdrag

Het Verdrag is, zoals vermeld, een mensenrechtenverdrag. Het is gebruikelijk om bij dit soort verdragen onderscheid te maken tussen de burgerlijke en politieke rechten enerzijds en de economische, sociale en culturele rechten anderzijds. Ook dit Verdrag doet dat.

Aan de burgerlijke en politieke rechten (bijvoorbeeld vrijheid van meningsuiting, privacy, recht op leven, gelijke behandeling) moet bij bekrachtiging van het Verdrag volledig zijn voldaan.

Voor wat betreft de economische, sociale en culturele rechten (bijvoorbeeld onderwijs, gezondheid, toegankelijkheid, persoonlijke mobiliteit, werkgelegenheid en sociale bescherming) bestaat er voor staten veel vrijheid in de manier waarop aan de verwezenlijking daarvan wordt gewerkt. Zo ook in Nederland.

Voor wat betreft de economische, sociale en culturele rechten is er sprake van een progressieve verwezenlijking, waarbij gewerkt wordt aan een samenleving die steeds meer inclusief en toegankelijk wordt. Het is een transformatieproces, dat in de samenleving moet plaatsvinden. Dit betekent dat er, in aanvulling op het reeds ingezette beleid, voor zover redelijk, maatregelen zullen worden genomen die hieraan bijdragen.

Nederland heeft voorafgaand aan ratificatie onderzocht welke wetten moeten worden aangepast om te voldoen aan het Verdrag. De belangrijkste wijziging is die van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz). Aan de Wgbh/cz wordt het terrein van **goederen en diensten** toegevoegd. Naast arbeid, wonen, onderwijs en openbaar vervoer, die reeds in de wet waren opgenomen.

Wanneer deze wijziging ingaat, zal (ook) voor aanbieders van goederen en diensten gelden dat zij 'doeltreffende aanpassingen' moeten verrichten, tenzij deze een onevenredige belasting vormen. Dat betekent dat iemand met een handicap bij een aanbieder kan vragen om een aanpassing in zijn individuele geval en dat die aanpassing moet worden geboden, tenzij deze voor de aanbieder van goederen of diensten een 'onevenredige belasting' vormt.

Voorbeelden van doeltreffende aanpassingen:

Voorbeeld 1: Wanneer iemand in een rolstoel een brood wil kopen bij een bakker met een hoge drempel, kan hij vragen aan de bakker hem te helpen om de rolstoel een duwtje te geven.

Voorbeeld 2: Iemand met een visuele beperking kan vragen om productinformatie voor te lezen.

Ook is er een wijziging opgenomen in de Kieswet; hierin wordt geregeld dat zo veel mogelijk, maar ten minste 25% van de stemlokalen toegankelijk moeten zijn.

Wat betekent het VN-verdrag Handicap voor gemeenten?

Met de Wmo, de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet Passend Onderwijs beschikt u als gemeente al over veel gereedschappen om goed en effectief beleid te voeren in lijn met het Verdrag. U kunt als gemeente vooral het gedachtegoed van het Verdrag, het volwaardig participeren aan de samenleving van mensen met een handicap, inbedden in bestaande en nieuwe regels en beleid. Zo ontstaat er meer samenhang tussen verschillende terreinen en draagt u bij aan het transformatieproces in de samenleving. Belangrijk daarbij is dat gemeenten, maar ook inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties binnen de gemeente, op een andere manier gaan kijken naar mensen met een handicap en het logisch wordt dat er rekening met hen wordt gehouden, zodat zij ook gebruik kunnen maken van alle voorzieningen in de gemeente. Dat rekening houden in het beleid met mensen met een handicap heet 'inclusief beleid'.

Voorbeeld:

In de gemeente is besloten dat er een nieuw gemeentehuis zal komen. Mensen met een beperking worden door de gemeenteraad betrokken bij de planvorming over het nieuwe gemeentehuis. Bij de aanbesteding wordt van tevoren nagedacht over toegankelijkheid voor mensen die slecht ter been zijn, door ruime doorgangen en minder drempels. Maar ook wordt gekeken welke pictogrammen gebruikt kunnen worden, zodat mensen met een verstandelijke beperking gemakkelijker hun weg kunnen vinden.

6 tips voor gemeentelijk inclusief beleid:

1. Het Verdrag verplicht om de geleidelijke verwezenlijking samen met mensen met een handicap én de hen vertegenwoordigende organisaties, vorm te geven. Dat betekent dat u de mensen er bij zult moeten betrekken. Dat kan bijvoorbeeld via de bestaande Wmo-raad, het gehandicaptenplatform of de cliëntenraad. Of: <http://vnverdragwaarmaken.nl/vn-panels>.
2. Doe een nulmeting. Om een goed beeld te krijgen van wat er in uw gemeente speelt, kunt u denken aan het uitvoeren van een nulmeting. Een dergelijke nulmeting kan het begin zijn van monitoring van de komende jaren. In die nulmeting kunt u een overzicht maken van de stand van zaken op een aantal terreinen waarvoor de gemeente verantwoordelijkheid draagt, zoals toegankelijkheid van openbare voorzieningen of de stand van zaken voor wat betreft wonen of werk voor mensen met een handicap binnen de gemeente. U kunt in dit verband ook inventariseren tegen welke zaken inwoners in uw gemeente aanlopen. Een goed voorbeeld in dat verband is: <http://www.vnvertelpunt.nl/>.
3. Organiseer een 'ervaringsparcours', met als doel dat mensen zonder handicap ervaren hoe het is om een handicap te hebben. Dit kan helpen bij de vormgeving van het beleid. Soms wordt het ook bij de bouw van een nieuw gebouw gedaan om te kijken of er nog extra aanpassingen nodig zijn. Een voorbeeld: <http://www.ipgberneze.nl/projectdetail/1/Scholenproject.html>.
4. Neem een paragraaf 'inclusief beleid' op in de nota's en het format voor raads- en collegebesluiten. Zo worden alle medewerkers van de gemeenten die een nota schrijven zich bewust van eventuele consequenties voor mensen met een handicap.
5. Maak een beleidsplan over inclusief beleid voor alle gebieden waar de gemeente verantwoordelijk voor is. Een voorbeeld hiervan is: http://www.utrecht.nl/images/DMO/ontwikkeling/PDF/Samenleving/Agenda_22/Plan_Agenda%2022_2012_2018.pdf.
6. Evalueer samen met de (vertegenwoordigers van) mensen met een handicap het beleid en formuleer verbeterpunten.

Vragen en antwoorden

a. Welke handicaps worden bedoeld in het VN-verdrag Handicap?

De doelgroep van het VN-verdrag Handicap beslaat alle mensen die door een handicap in hun functioneren en deelname aan de samenleving worden beperkt. Het VN-verdrag is van toepassing op alle soorten handicaps. Denk aan fysieke, psychische en verstandelijke beperkingen.

b. Waartoe is de gemeente verplicht op grond van het Verdrag?

De gemeente is verplicht om voor de beleidsterreinen waarvoor zij

verantwoordelijkheid heeft, te werken aan geleidelijke verwezenlijking van het Verdrag, in samenwerking met mensen met een handicap en de hen vertegenwoordigende organisaties. Verder moet de gemeente bij al het beleid (ook) rekening te houden met de positie van mensen met een handicap.

c. Waartoe is de gemeente niet verplicht op grond van het Verdrag?

Gemeenten zijn niet verplicht om (bijvoorbeeld) alle voorzieningen in de gemeente in één keer toegankelijk te maken. De uitvoering van het VN-verdrag Handicap mag voor een groot deel geleidelijk gebeuren.

d. Kost de uitvoering van het VN-verdrag niet heel veel geld?

Zoals u hierboven kunt lezen, kan een groot deel van de rechten geleidelijk worden verwezenlijkt. Dat betekent dat er vooruitgang moet zijn (en geen achteruitgang), maar niet dat van de ene op de andere dag alles perfect moet zijn. Dat kan ook niet, omdat het een transitieproces is, dat niet van het ene op het andere moment is gerealiseerd.

e. Hoe kan de gemeente doelgroep betrekken?

De gemeente kan op verschillende manieren mensen met een handicap betrekken. Dit kan door aan te sluiten bij overleggen die de gemeente al heeft, bijvoorbeeld met de Wmo-raad, het gehandicaptenplatform of de cliëntenraad.

Ook kan de gemeente gebruik maken van panels: <http://vnverdrag-waarmaken.nl/vn-panels>.

In sommige gemeenten worden mensen met een handicap al betrokken bij overleg over de 22 standaardregels van de VN (een voorloper van het VN-verdrag Handicap), bijvoorbeeld in Utrecht: <http://www.utrecht.nl/welzijn/toegankelijk-utrecht/>. Dit kan natuurlijk blijven bestaan, wanneer het Verdrag is geratificeerd.

f. Kan de gemeente aansluiten bij de activiteiten rondom de decentralisaties?

De decentralisaties sluiten aan bij het gedachtegoed van het VN-verdrag; zo veel mogelijk mensen moeten volwaardig deelnemen aan de samenleving. Zowel de Participatiewet voor werk als de Wmo voor ondersteuning, hebben dat als doel. In dat opzicht kunt u als gemeente de uitgangspunten van het VN-verdrag Handicap gebruiken als inkleuring van deze beleidsterreinen. Daarnaast zijn gemeenten ook verantwoordelijk voor een heel aantal andere terreinen, die ook rechtstreeks van invloed zijn op mogelijkheid tot volwaardige deelname aan de samenleving. Denk aan openbaar vervoer, de gemeentelijke infrastructuur en het onderwijs.

g. Op welke terreinen van het VN-verdrag hebben gemeenten verantwoordelijkheden?

De belangrijkste terreinen van het Verdrag waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn, zijn: ondersteuning (Wmo), werk (Participatiewet), cultuur / recreatie / sport, infrastructuur, onderwijs en wonen.

Links

- www.allestoegankelijk.nl. Van belang voor ondernemers in uw gemeente. Op deze site zijn allemaal goede voorbeelden te vinden voor ondernemers om hun diensten en producten toegankelijker te maken.
- <http://www.vnvertelpunt.nl/>. om te lezen waar mensen letterlijk en figuurlijk tegenaan lopen
- <http://vnverdragwaarmaken.nl/vn-panels> over het inzetten van panels om de doelgroep te horen over het te voeren beleid
- http://www.utrecht.nl/images/DMO/ontwikkeling/PDF/Samenleving/Agenda_22/Plan_Agenda%2022_2012_2018.pdf over de activiteiten van de gemeente Utrecht in het kader van Agenda 22 (22 standaardregels van de VN zijn voorloper van het VN-verdrag)
- Verdragstekst: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/03/18/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap.html>
- <http://www.agenda22-rotterdam.nl/>
- <http://www.utrecht.nl/welzijn/toegankelijk-utrecht/>
- <http://www.gol-lelystad.nl/agenda22/>

Aan de totstandkoming van deze publicatie is de grootst mogelijke zorg besteed. Het TransitieBureau kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden, noch kunnen aan de inhoud rech-ten worden ontleend.

Opdrachtgever

TransitieBureau Wmo (VWS/VNG)

Vormgeving

KRIS KRAS

context, content and design

© Rijksoverheid | december 2014